

Schmidt & Baumann, Leipzig-Neuditz.

OPENINGSWOORD

den 1^{en} November 1893 uitgesproken

DOOR

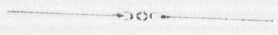
Dr. J. H. GUNNING J.Hz.

V. D. M.

Bij het in gebruik nemen van het Wijkgebouw

„PNIËL”

TE LEIDEN.

LEIDEN. — G. LOS.

GEDRUKT BIJ J. J. GROEN TE LEIDEN.

Gezongen:

Gezang 2 : 1.

Gezang 52 : 9, 13.

Psalm 72 : 11.

Weest mij hartelijk welkom, vrienden en belangstellenden! die deze stille, maar toch zoo verblijdende ure komt bijwonen, nu wij dit tweede wijkgebouw binnen Leidens veste aan zijne bestemming gaan toewijden. Wij, Protestanten, kennen geene „inwijdingen” onzer gebouwen, door priesterlijke handen onder geheimzinnige ceremoniën verricht — wij komen hier eenvoudig te zamen om te verklaren dat dit gebouw gereed is voor het gebruik, en allereerst om den Heer een zegen te vragen over al wat hier verder geschieden zal. En daar wij ons in alles begeeren te onderwerpen aan het Woord, en aan het Woord onzes Gods altijd en overal de eereplaats wenschen toe te kennen, lees ik u aanstonds een Schriftwoord uit dezen Bijbel voor, die — God geve het! — tot in lengte van dagen hier verklaard en gehoorzaamd moge worden. Het woord, dat zoo geheel en al uitdrukt wat thans in mijn harte is voor deze jeugdige Stichting, vindt gij in het wijdingsgebed, waarmede koning Salomo den Jeruzalemschen tempel in gebruik stelde, en wel I Koningen 8 : 29, de eerste woorden van dat vers.

„Dat Uwe oogen open zijn, nacht en dag, over dit huis.”

Laat mij nu over „dit huis”, dit „Pniël”, dat thans voltooid is, een en ander mogen zeggen, en wilt mij eenige oogeblikken geduldiglijk aanhooren wanneer ik tot u spreek over:

- 1) de geschiedenis van „dit huis”; daarna over
- 2) onze plannen met „dit huis”; eindelijk over
- 3) onze bede voor „dit huis”.

I.

De geschiedenis van dit Huis.

Laat mij hier een enkel woord over mijzelf mogen spreken. Gij vergunt mij dit bij uitzondering wel, al zal daardoor mijne rede veel meer het karakter van een gelegenheidswoord, vol cijfers en dorre mededeelingen, dan wel dat van een warm geloofsgetuigenis hebben, gelijk ikzelf er veel liever aan gegeven had. Maar ik heb nu eenmaal een en ander op het hart, dat ik toch het best bij deze gelegenheid zeggen kan. En dan is het dit: dat allen die meenden dat ik voor mijn eigen genoegen deze zaak begonnen ben, zich danig vergisten. Want ik verzeker u: zoo iets doet men niet voor zijn plezier! Toen ik in Gouda predikant was, en daar eene uitgebreide christelijke werkzaamheid aantrof, door kerkelijke en onkerkelijke krachten in liefelijke zamenstemming ondernomen, was er geen haar op mijn hoofd dat er aan dacht een wijklokaal te gaan bouwen. En toen ik nu voor bijna drie jaren alhier den herderstaf opnam, had ik gansch andere wenschen en droombeelden, dan de Heer mij weldra als mijne roeping aanwees. Ik hoopte in dit Leidsche Athene eens wat rustig te gaan studeeren, om de vele, vele gapingen in mijne kennis hier aan te vullen. Leiden was voor mijne fantasie altoos eensluidend geweest met deftige geleerdheid, en ik meende dat zelfs de kleine burgerij hier ten nauwste met de Hoogeschool verbonden was. Vooral door mijn lieven vader dacht ik met de Academie in aanraking te zullen komen, en heel veel aan de voeten der Hooggeleerden te zullen zitten. Maar... God heeft het anders beschikt! Dagen en weken achtereen zat ik of stond ik (als er geen bruikbare stoel disponibel was) in allerlei sloppen en stegen, gelijk ik ze mij in mijn stoutste verbeelding niet had durven voorstellen (want de „woningen” van velen zijn hier toch inderdaad menigmaal allererbarmelijkst); ik zag de armoede, vooral ook de armoede door den drank veroorzaakt, in tal van huizen, en dat gepaard met eene onkunde omtrent de eeuwige dingen, die aan het ongeloofelijke grenst. Ik merkte spoedig op dat honderden uit mijne wijk nimmer naar Gods

huis komen, die wellicht door eenvoudige Bijbellezingen, waarvoor geen kerkekaartjes en geen kerkekleeren vereischt worden, nog te bereiken zouden zijn, en dat alleen eene geregelde bearbeiding mijner wijk, zoo mogelijk met behulp van bezoekbroeders en -zusters, kon het zijn ook met den steun van eene diakones en een godsdienstonderwijzer, haar naar behooren kon voorzien van hetgeen zij noodig had. Want dat op den duur onmogelijk een predikant alles af kan, en dat met name in ziekenbezoek en catechisatie hulp moet worden verschaft door anderen, is zonneklaar. Ach, men is in onze dagen gewoon geraakt alles van de leeraars te verlangen, en daaronder dan liefst de jongsten en die op het oogenblik het meest in de onbetrouwbare en holle volksgunst staan, zoodat men er in korten tijd „onder” zou raken wanneer men niet op zijne hoede was, en niet beslist een deel van den arbeid op de schouders van anderen overbracht. Nu, ik verzeker u dat ik niet rusten zal voordat dit — wat mijn persoon aangaat — geschied is, en met name mijne jongste leerlingen door een helper of helpster onderwezen worden. Ook leg ik bij deze gelegenheid de vraag aan belangstellende vrienden op het hart: is er geen broeder of zuster in het geloof die, uit liefde tot den Heer, mij helpen wil in het wijkbezoek? Zoo gaarne zond ik, twee aan twee, eenige broeders of zusters van huis tot huis rond, om door woord en vermaan te vergoeden wat ik, ook bij den besten wil, slechts éénmaal in de twaalf à twintig maanden in ieders woning persoonlijk doen kan, en wat ook de mij toegevoegde ouderlingen, wegens hunne drukke beroepsbezigheden, slechts zeer weinig en ongeregeld kunnen verrichten.

Voor allen arbeid nu, die vanzelf uit de behartiging eener wijk voortvloeit, ontbreekt hier in Leiden, met uitzondering van het bevoorrechte Levendaal, de wijk van onzen in den arbeid vergrijsden Broeder DE WOLFF, de plaats ten eenenmale. Hoewel het kleinste dorp in Nederland een eigen catechisatiekamer bezit, en zich schamen zou een leeraar te beroepen wanneer dáárvoor niet gezorgd was, beroept de doorluchtige Academiestad Leiden van jaar tot jaar hare predikanten, zonder hun éénige behoorlijke lokaliteit daarvoor aan te bieden, zoodat dezen van hunne bezoldiging, (die hen

waarlijk hier niet weelderig zal maken!) maar zien moeten hoe zij zich redden. Ik weet het, Heeren Kerkvoogden! het ligt niet aan uwen goeden wil dat zulk een catechisatielokaal hier nog niet is, maar mij dunkt het moet u toch een gevoel van rust geven dat dit gebouw er thans staat, want eigenlijk . . . was het uwe taak geweest het te bouwen! Wij, predikanten, zijn altoos de gewilligste schepselen van de wereld geweest, vooral hier in Leiden, en als men dit soms later eens betwijfelen mocht, moet het nageslacht maar eens nagaan hoe zij hier, tot aan het jaar 1893 toe, hebben gecatechiseerd! Tot op den huidigen dag toe trekt de een, niet zonder bezwarende kosten, naar een Militair Tehuis, een ander op de bovenverdieping van een oud hofje, een derde naar eene particuliere woning, een vierde weer behelpt zich in het keldergedeelte van zijn eigen huis — een toestand die nòch waardig nòch behoorlijk heeten kan. En toen ik eenmaal de noodzakelijkheid van een ferm catechisatie-lokaal had ingezien, dat dan, gelijk mij van den aanvang af vaststond, voor goed in de behoeften ook van mijne medebroeders voorzien zou, sloeg ik dadelijk de handen aan den arbeid. Ik richtte den 2^{en} Januari 1892 een weekblaadje op, waarvan de aanhef luidde: „Dit eerste blaadje is een bedelbrief”. En tot dusverre heb ik gebedeld, rechts en links, tijdig en ontijdig, bescheiden en . . . misschien ook wel eens een enkele maal ònbescheiden, gewis tot verveling van sommigen, en tot ergernis van anderen. . . . maar we zijn er dan toch, en nu staat „Pniël” er, en ik herhaal nog eens dien regel, dien we zoo aanstonds te zamen hebben gezongen: „Den hoogen God alleen zij eer!”

Over dat blaadje nog een enkel woord! Velen verkeerden in den waan dat dit een uiterst winstgevende zaak is geweest, en in zekeren zin was het dat ook, namelijk indirect, voor onze Wijkvereeniging, waarmede het echter verder niets hoe-genaamd te maken heeft. In den beginne heb ik gemeend dat zoo iets groote winsten zou opleveren, zoodat ik, door het aan haar te verbinden, aan onze Wijkvereeniging al spoedig een groot batig saldo uit de exploitatie zou kunnen aanbieden, en daarom heb ik ook wel een en andermaal gezegd dat het pa-

pieren „Pniël” ten bate van het steenen „Pniël” zou verschijnen. Maar naderhand heb ik dat wel anders leeren inzien, en ter juister tijde dien band losgemaakt, die een drukkende last dreigde te worden, zoodat het weekblaadje nu geheel en al mijne zaak is, waarmede nòch de Wijkvereniging nòch iemand mijner medebestuurders, en evenzoo niemand uwer iets te maken heeft, maar... waarbij ik dan nu ook uit mijn eigen zak, evenals mijn vriend Los, de uitgever, uit den zijnen, een groote som gelds heb moeten bijpassen! Als ook dat niet weder zijn bezwaren had, koos ik voor het weekblaadje een anderen titel, om duidelijk te doen uitkomen dat de twee Pniëls voortaan niets dan den naam met elkander gemeen hebben. Dit alles vertel ik u nu óók maar eens, omdat menigeen het zich wellicht heel anders heeft voorgesteld, en het zijn nut kan hebben zulke dingen eens open en rondweg mede te deelen.

Schonk het blaadje „Pniël” mijzelven dus niets dan drukte en kosten, aan ons Gebouw bezorgde het week aan week een milden regen aan inkomsten, die mijn ijverige rechterhand, onze Penningmeester FONTEIN, met klimmend genot naar de spaarbank bracht. Mij dunkt de Heeren van het Nut, daar op den Ouden Rijn, zullen wel eens gedacht hebben: „die orthodoxe Christenen weten toch aardig te offeren!” Want van 1 Januari 1892 tot 1 October 1893 hebben wij niet minder dan f 14250.32½ ontvangen — in deze gedrukte tijden, met hunne vele en velerlei nooden, waarlijk eene prachtige, eene beschamend-verrassende som!

Wilt ge nu eens enkele eijfers vernemen? Gij zult daaruit tweërlei kunnen opmerken: ten eerste — hoe veel de kleine, de zoogenaamd „mindere man” hiertoe heeft bijgedragen, en ten tweede — hoe veel er van vrienden buiten Leiden ontvangen is. Vooral ook op dit laatste moet gij goed letten! Het stemt ons tot innige dankbaarheid aan de buitenwonenden, en geeft ons, Bestuurders, veel vrijmoedigheid tegenover de binnenwonenden, die nu zeker heel spaarzaam zullen wezen met kritiek en oordeelvellingen, bedenkende: „het meereendeel hebben we gekregen, en dat maant ons dubbel tot bescheidenheid aan!”

Vóór alle andere giften vermeld ik de drie koninklijke bij-

dragen, die wij ontvingen, namelijk eene van onze beminde Koningin, eene van onze altoos hulpvaardige Regentes en eene van Prinses Sophie van Saksen-Weimar, die ook daar in den vreemde haar Hollandsch hart behouden heeft. Wij zullen het nooit vergeten dat aan dit Huis ook deze vorstelijke handen hebben mede gebouwd. God zegene ons dierbaar Vorstenhuis, en lang leve onze lieve Koningin!

Nu ga ik u nog eenige bijzonderheden opnoemen omtrent onze inkomsten, want het is mijn vaste stelregel dat het publiek weten mag en weten moet hoe het met het geschonken geld staat. Wij houden elk jaar rekening en verantwoording voor al de leden onzer Vereeniging, maar ook tusshentijds kan elk belangstellende inzage van de boeken verkrijgen.

De busjes in de huizen hebben tot 1 October 1893 opgebracht *f* 470.60, en bijna zonder uitzondering zijn dat penningen door armen en geringen naar de wereld bijeengezameld. Hoe liefelijk was het mij wanneer deze of gene werkvrouw, of een bescheiden naaistertje, of een jeugdig catechisant, zulk een busje kwam leegen, en met blijde oogen opmerkte hoe verrassend hunne spaarpenningen waren aangegroeid. Hartelijk dank lieve busjesvrienden! Wij hebben u van avond allen uitgenoodigd, en zijn recht blij u hier te zien. Op uwe blijvende hulp mogen wij zeker wel rekenen? Gij hebt nooit zuchtende gegeven, gelijk ik dat wel eens een enkele maal ondervinden moest bij menschen, die het duizendmaal breeder hebben dan gij. God zegene u voor 't geen gij ook in dezen gedaan hebt! Ik wenschte wel dat allen, die zulk een busje nog niet bezitten, er een aanvroegen! Hiermee kan de schuld aan rentelooze aandelen, die nog op ons drukt, het spoedigst worden afgelost. Trouwens... ook het terugzenden der aandeelebewijzen is daartoe een zeer practische weg, en wij zijn heel dankbaar dat ons tot heden op deze wijze reeds *f* 150 is geschonken. Ter navolging!

Aan giften beneden een rijksdaalder, meestal aan dubbeltjes en kwartjes, kwam eene som in van *f* 535.12. Ook hierbij vaak de liefelijkste ervaringen. Eene huismoeder, die 't heusch niet ruim heeft, zond mij elke week 20, 30 of 40 cent, al naar zij missen

kon, en altoos met een blijden brief of een bemoedigend versje er bij. Van anderen bleven mij de namen onbekend, maar hoevelen wierpen niet in huisbus of kerkezakje af en toe hun steentje! Velen hunner zijn van avond niet hier, omdat ik hun namen niet kende, maar ook zij hebben den warmen dank van mijn hart.

Aan grootere giften bracht Leiden in het geheel *f* 1576.33 bij elkaar, waaronder óéne gift van *f* 400. Ook die vermelden wij met groote erkentelijkheid, al zou het waarlijk niet noodig geweest zijn buitenaf te gaan bedelen, wanneer alle gegoeden, die het konden, ons ook hadden willen steunen. Maar het zijn altoos niet vele rijken, niet vele machtigen, niet vele edelen geweest, die hunne schatten voor den dienst van het ouderwetsche Evangelie over hadden, en zoo schoot mij niets over dan ook buiten de Sleutelstad duchtig den collectant te gaan spelen.

Nu, dat heb ik dan ook gedaan! Behalve mijn blaadje, heb ik zeker wel een 200 brieven verzonden, daarin door eenige vriendinnen getrouwelijk bijgestaan, onder welke ik alleen de eene, die reeds voor den troon is opgeroepen, met diepen weemoed met name noem: HELENA SCHUDEL, de 18jarige, die den 18^{en} September in den Heere ontslapen is. Wij houden haar liefelijk beeld in dankbare nagedachtenis.

Mijne menigvuldige aanvragen waren niet zonder vrucht. Ik ontving toch van buiten de stad niet minder dan *f* 6507.87^{1/2}, waarbij nog te voegen zijn *f* 2020 aan rentelooze aandeelen, terwijl Leiden zelf ons aan zulke aandeeltjes de somma van *f* 1480 bezorgde. Een extra-woordje van dank aan de vriendinnen, die de straten onzer goede stad hebben afgeloopen, om die papiertjes geplaatst te krijgen, en die haar afmattend werk met zoo verrassend succés bekroond zagen! Eigenaardig is het hoeveel men soms op de meest onverwachte wijze en uit de meest ongedachte plaatsen ontvangt. Zoo collecteerde een predikant uit Lübeck, mij volkomen onbekend, onder eenige vrienden in zijne woonplaats ten behoeve van „Pniël” 25 Mark bijeen; uit Toronto in Canada, uit Batavia, Amboina, Padang en andere steden van onze Oost-Indiën, uit Stuttgart, uit Engeland, ja uit Jeruzalem kreeg ik geldelijke bijdragen, terwijl honderdduizenden postzegels mij werden toegezonden.

den, die dan, met onbegrijpelijk geduld door verschillende dames afgeweekt en gesorteerd, óók hun welkom aandeel tot de noodige inkomsten opbrachten.

De lezingen, door mij georganiseerd, — en die tot mijn leedwezen dit jaar minder schijnen bezocht te zullen worden dan de vorige jaren — brachten, na aftrek van alle kosten, *f* 569.75 op, terwijl ons een legaat van *f* 100 te beurt viel. Hartelijk hoop ik dat velen uwer dit goede voorbeeld van Mejuffrouw EGBERTINA VAN DEN BERG zullen volgen en „Pniël” óók in hun testament zullen schrijven, want de loffelijke praktijken onzer voorouders, die op deze wijze instellingen die hun lief waren bedachten, verdienen alleszins navolging, óók onder ons. Aan jaarlijksche bijdragen ontvingen wij in deze twee jaren *f* 690.95, aan driemaandelijksche *f* 10.75, en *f* 13.75 als vergoeding voor het gebruik van „Hulp-Pniël” door anderen. Enkele collecten door mij gehouden wanneer ik het Evangelie verkondigde buiten Leiden (steeds vrijwillig aangeboden, nooit door mij gevraagd) brachten op *f* 45.08, de rente van het geld, door ons op de Spaarbank belegd, bedroeg *f* 131.49, en eindelijk brachten de bussen in Hulp-Pniël aan den wand de niet onaardige som van *f* 98.63 op, zoodat wij alles en alles te zamen ontvangen hebben *f* 14250.32 $\frac{1}{2}$. (Alles tot den 1^{en} October).

Daarvan werd nu echter nog heel wat meer gedaan dan den duren bouwgrond koopen en dit „Pniël” oprichten. Wij hadden in deze anderhalf jaar verschillende uitgaven. Zoo maakten wij „Hulp-Pniël”, ons met zoo onwaarderebare vriendelijkheid door de firma Gebr. VAN WIJK & Cie afgestaan, tot eene bruikbare zaal in orde, zorgden voor gas en lampen, kachels en kasten, stoelen en banken, brachten de bibliotheek op gang, waarbij onze vrienden VERWER, VAN HEUSDE en VAN DEN OS zich meer dan verdienstelijk maakten — kortom bekostigden alles wat noodig was om anderhalf jaar lang fatsoenlijk voor den dag te komen. Welk een hartelijkheid ondervonden wij reeds toen, bij het aankleeden van dät lokaal, gelijk thans weer bij het meubileren van dit nieuwe gebouw!

Wien der aanwezigen kan ik nu wel met meer warmte bedanken dan den bekwamen ontwerper van dit gansche Huis?

Waarde architect FONTEIN! ontvang onzen innigen dank voor het vele goede dat wij u verschuldigd zijn. Uw tijd, uw gaven, gij schonkt ze zonder aarzelen aan onze jonge Vereeniging, en dat zonder éénige vergoeding, en dat op de welwillendste wijze. Gaarne had ik u een gedenksteen opgericht, die uwen naam voor het nageslacht bewaarde — maar neen, ik weet dat zou niet in aller geest zijn geweest, en het schoonste gedenkteeken hebt gij u trouwens door dit gebouw zelf gesticht. God zegene u in uwen arbeid, en make dien voorspoedig, en ondervind bij alle plannen en bestekken, die gij ontwerpt, dat de eeuwige Bouwmeester des Heelals ook u in Zijn groot en heerlijk Plan heeft opgenomen, dat naar Zijn vast bestek in eeuwigheid zal rijzen!

En wat hebben wij verder hier niet eene lange rij van vriendelijke geschenken te noemen, die ons niet alleen vele uitgaven bespaard hebben, maar vooral ook als zoovele blijken van hartelijke toegenegenheid zoo innig welkom waren. Twee orgels werden ons geleend (men gaf ze aan mij persoonlijk, met de uitdrukkelijke bepaling er bij dat ze mijn eigendom moesten blijven). Voorts verraste men ons met drie fraaie klokken, met twee feestelijke vlaggen, met de marmeren plaat in den gang, met een kachel, met een twintigtal van die makkelijke vouwstoeltjes die ons vergunnen, gelijk heden avond, nog heel wat plaats buiten onze vaste banken te vinden, met tal van fraaie muurteksten en platen (die, om de natheid der muren, nog wat opgeborgen moeten worden), met drie keurige Bijbels en — tal van andere zaken, te veel om op te noemen, maar alle even welkom, bovenal als bewijzen van ongeveinsde, verkwikkende vriendschap ons o zoo liefelijk.

Uwe tegenwoordigheid aan deze plaats, zeer geachte Dr. DEKUIJZEN, Wethouder van onderwijs, stellen wij op hoogen prijs, en wij danken U hartelijk dat gij in ons midden hebt willen verschijnen. God zegene U in Uwen gewichtigen werkkring!

Medeleden van het Bestuur! ik dank u voor de hartelijkheid waarmede gij mij met raad en daad ter zijde stondt. Gij hebt allerminst uwe gaven en krachten teruggehouden, en mij de taak

even gemakkelijk als aangenaam gemaakt. Een bijzonder woord nog van dank aan u, mijn onvermoeide penningmeester FONTEIN! Twee jaren lang zijt gij elke week eens of tweemaal tot mij gekomen, om de ingekomen giften te ontvangen en over te boeken, en geen arbeid was u ooit te zwaar of te lastig, wanneer hij ten nutte van „Pniël” kon strekken. Als de inkt in deze maanden was opgeslagen, zoudt gij zeker voor een aanzienlijk deel de oorzaak zijn van deze duurte! Wat al cijfers hebt gij in uwe uitgebreide administratie geboekt, en dat op zulk eene wijze, dat zelfs een zoo onhandig finantier als ik, er alles van begreep. Blijf ons nog menig jaar met uw accurate pen en uw warme hart dienen, en moogt gij nooit van te korten, maar vaak van goede en bemoedigende saldo's hebben te gewagen! Vooral hoop ik dat uw wensch vervuld wordt, en gij nog een goed getal jaarlijksche bijdragen zult mogen inboeken! Want inderdaad, willen wij ons behorlijk kunnen blijven bewegen, dan moeten we nog minstens / 200 's jaars er bij krijgen.

Mijnen warmen dank aan de Firma Gebr. VAN WILK en Cie voor al de hulpvaardigheid en vriendelijkheid mij in „Hulp-Pniël” bewezen. Ik spreek zeker uit veler naam wanneer ik haar onze diepgevoelde erkentelijkheid betuig voor de royale manier waarop de geëerde firmanten ons uit den nood hielpen, en ons vergunden menig goed (schoon wel eens al te warm) avondje in hun pakhuis door te brengen. Waarde heer CORTS! wat zou uw beste vader zich verheugd hebben wanneer hij eerst in de Vestestraat, en nu hier op de Middelste gracht, dezen arbeid had mogen beleven, hij die op het Schachtenhof zoo menig woord van vermaan en van stichting gesproken heeft, waarvan eerst de eeuwigheid den vollen zegen zal doen kennen, en hoe zou het hem niet minder verblijden, wanneer hij had mogen zien dat zijn zoon en opvolger zoo blijmoedig de oude traditiën helpt voortzetten. God zegene u en uwe mede-firmenten, en geve dat op uwe fabriek nog menig jaar zulke goede liederen weerklinken mogen, als ik ze 2½ jaar lang van uit de breikamer in mijne woning vernomen heb. Waar zulk een geest heerscht, daar is nog wat goeds te verwachten! En ik dank die zanglustige breistertjes óók meteen, die zoo geregeld een

busje voor „Pniël” en onze Christelijke Scholen onderhouden, een busje welks inhoud mij elke drie maanden eene nieuwe verassing is.

Ik kan u onmogelijk allen toespreken, geëerde aanwezigen! Maar toch moet ik ééne uitzondering maken voor u, hooggeschatte ambtgenoot DE WOLFF! Wanneer er thans te Leiden niemand meer is die twijfelt aan het nut eener Wijkvereniging; wanneer de harten en de beurzen van velen ontsloten werden toen de jongere medebroeder uw voetspoor wenschte te volgen, dan danken wij dat aan uwen onverdroten arbeid in uwe wijk — een arbeid waartoe de Heer u krachten en middelen blijve schenken! En gij, Gemeente van Leiden, voorzoover gij ook hier vertegenwoordigd zijt: vergeet de nooden van het Wijkgebouw op 't Levensdaal toch nooit! Het zou mij waarlijk de lust voor mijn arbeid hier benemen, wanneer ik ooit moest vreezen dat het ten koste zou gaan van het werk daarginds. Wat ons betreft, geachte medebroeder! gij zijt even overtuigd als ik dat in dezen nooit van éénigen anderen ijver tusschen ons gesproken mag en zal worden, dan van een vurigen wedijver om zielen te wijzen op den Heer, op Jezus en dien gekruist als den eenigen Heiland voor arme zondaren.

Ten slotte ook aan u, waarde Aannemer BOOM! een woord. Als lid van het Bestuur hebt gij eerst niet willen mededingen, toen dit gebouw werd aanbesteed. Maar toen wij verschillende inschrijvingen ontvingen, alle verre boven de begroting van onzen Architect, hebt gij aangeboden het voor die som te bouwen, en daarmee aan onze Wijkvereniging eene aanzienlijke uitgave bespaard en een grooten dienst bewezen. Klachten heb ik van niemand over uw werk vernomen, en zoo blijft mij slechts over, ook uit naam van mijne medebestuurders, u onze volkomen tevredenheid en onzen hartelijken dank te betuigen. En tevens óók een woordje aan u, mijn blinde vriend! zoon van onzen Aannemer, die ons heden avond met uw gevoelvol spel wildet verheugen. Gij kunt van al deze blijde gezichten en van heel dit gebouw niets zien, maar uw geestesoog is aanvankelijk geopend. God doe het u meer en meer opengaan voor de heerlijkheid van Jezus

Christus, en geve u straks in het verheerlijkte lichaam, dat wij wachten, met stralende oogen den Koning in Zijne schoonheid aan te schouwen!

En wie nu nog verder op een woord van erkentelijkheid aanspraak heeft, wie ons geholpen heeft door gave of raad, door gebed of aansporing van anderen, wie op eenigerlei wijze getoond heeft deze Stichting wèl gezind te zijn, hij zij verzekerd dat wij hem met dankbaarheid gedenken. God vergelde aan een iegelijk wat hij goeds en vriendelijks ook in deze zaak aan de Leidsehe Gemeente bewezen heeft! En zoo heb ik u dan de geschiedenis van dit Wijkgebouw verhaald, en ga ik thans over tot onze plannen met dit Huis.

Onze plannen met dit Huis.

Gij hebt in den gang de marmeren plaat gelezen, met dat rijmpje er in :

*Dit Pniël blijve te allen tijd
Den driemaal heil'gen God gewijd.
Des Heeren Woord en Jezus' kruis,
Zijn de één'ge wetten van dit Huis.*

Ik stond er op dat dit mijn geschenk zou wezen, opdat dit gebouw, dat ik toch mede heb helpen oprichten, tot in lengte van dagen zijne bestemming duidelijk en onmiskenbaar zoude aanwijzen. In die weinige regels vindt gij ons geheele programma blootgelegd!

Wat mijzelfen betreft: ik hoop hier mijne catechisatiën en verdere lessen te geven. Op mijnen veertiendaagschen Cursus zag ik gaarne nog eenige jonge dames verschijnen; ik vind het alleraangenaamst met enkele meer ontwikkelde gemeenteleden op deze wijze zamen te komen, en ons wat meer in de Schrift te kunnen verdiepen, dan dit bij gewone stichtelijke Bijbelverklaringen mogelijk is. Verder wensch ik zoo mogelijk, elken Dinsdagavond eene Bijbellezing te houden, die voor elkeen openstaat. De oude toegangskaartjes van „Hulp-Pniël” zijn nu afgeschraft; voortaan zal hier, als „het nieuwtje” er maar eerst af is, gemakkelijk plaats in overvloed zijn voor iederen belangstellende. Maar tot die wekelijksche Bijbellezing zal ik nu mijn extra-werk dan ook in hoofdzaak bepalen! Hoort eens, lieve vrienden! er zijn in ons land tal van overspannen, overwerkte jonge predikanten, die zich maar voor elken arbeid lieten vóórspannen, die op alle mogelijke meisjes- en jongelingsverenigingen kwamen spreken, Zondagscholen, Fabriekscholen, Jaarfeesten en wat al niet bijwoonden, en — dat spreekt voor een dominé haast vanzelf! — bij al die gelegenheden ook het woord voerden... en het einde was dat ze niet meer voort konden, en met een moe, zenuwachtig, afgetobd hoofd daar nu machteloos nederzitten. Ik gevoel volstrekt geen roeping dat getal te ver-

meerderen, vooral daar ik zelf reeds eenige jaren geleden ondervonden heb hoe gevaarlijk het is meer te willen doen dan men kan; en nu ik deze 1 $\frac{1}{2}$ jaar waarlijk niet heb stil gezeten, en van alles en allerlei aan mijn hoofd heb gehad, moet men mij eens wat rust laten, om mijn gewonen arbeid te verrichten! Dus van eene moedervereeniging, soepecommissie, werkverschaffing, knapen- en jongelingsvereeniging voor bewoners van mijne wijk, eene inrichting om volwassenen te leeren lezen, openbare voordrachten over de vaderlandsche historie, kinderkerk, Zondagschool, Zang-klasse, cursus voor Zondagschoolonderwijzers, Geheel-onthoudings- en afschaffingssamenkomsten, voordrachten voor werklieden over de sociale kwestie of — ik ril al bij de gedachte! — over de politiek, en 'k weet al niet wat men mij nog meer heeft aangeraden, — men is hier te Leiden met raadgevingen altoos bijzonder mild! — van dat alles komt vooreerst niets, voor zoover dit van mij zou moeten uitgaan, want één mensch kan onmogelijk alles, en wie alles wil doen, doet niets goed.

Maar — anderen kunnen de handen uitstekend zooveel zij willen! Dit gebouw is waarlijk niet alleen voor mij opgericht — heuseh, dan was ik het nooit begonnen! Allereerst voor mijne hooggeschatte ambtgenooten, die met mij den Christus naar de Schriften belijden, staat „Pniël” op de minst bezwarende voorwaarden open. Op 't oogenblik zijn allen geholpen voor hun verschillende belangen, maar wanneer zij later voor eenige goede zaak deze lokalen noodig hebben — ze staan hun ten dienste. Willen nog meerdere Meisjesvereenigingen hier komen werken en zingen, gelijk ééne, die ons óók reeds twee jaren gesteund heeft, reeds eene afspraak daaromtrent met ons Bestuur gemaakt heeft; wil men (wat zou d'at nuttig en noodig zijn!) voor dienstmeisjes op haar uitgangsavond een lokaal gezellig inrichten, zoodat zij met breikous of plaatwerk, onder aangename gesprekken of goede liederen, (en als-'t-u-blijft zonder langgerekte preekjes!) haar vrije uren hier mogen komen doorbrengen, wanneer zij geen vriendelijk tehuis bij kennissen of bloedverwanten hebben; willen christelijke onderwijzers hier vergaderen, onderlinge voordrachten houden of andere sprekers voor zich uitnoodigen — zoolang er plaats is, en de aanvragers binnen

de grenzen onzer Vereeniging blijven, zullen zij hartelijk welkom zijn, wanneer zij de zeer geringe vergoeding betalen, die daarvoor bepaald is, en kunnen zij zich tot ons Bestuur wenden, dat — natuurlijk vrij blijft toe te staan of te weigeren naar zijn goedvinden.

Met bescheidenheid draag ik u de belangen onzer Bibliotheek op. Wij hebben een eigen kamer in dit gebouw er voor ingericht, en wij kunnen van goede, frissche jongens- en meisjesboeken nog heel wat gebruiken. Leerredenen hebben wij genoeg, en oude, gereformeerde theologie eveneens. Maar die plank blijft veelal onaangeroerd, naar het schijnt. Naar boeken voor de jeugd echter is altijd veel navraag. Wanneer soms een of meer jonge mannen lust hebben de belangen onzer Bibliotheek te helpen bevorderen, dan zullen zij gewis onzen beiden bibliothecarissen hartelijk welkom zijn. Vooral in den eersten tijd, nu het echte leesseizoen weer is aangebroken, zullen een paar gewillige helpers stellig wel nuttig en gewenscht wezen. Men spreke daarover maar eens met onzen conciërge die, gelijk voor alle verdere inlichtingen, allereerst door belanghebbenden worde aangesproken. Ik zal het zeer waardeeren wanneer men niet met alle kleinigheden terstond tot mij komt.

Wat nu den geest betreft waarin wij hopen dat „Pniël” gebruikt worden zal, mij dunkt, daarover behoef ik u thans niet verder in te lichten. Maar dit wil ik toch ten overvloede nog eens verzekeren: wij zullen ons niet achter onoverkomelijke kerkmuren verschansen. Wel is „Pniël” allereerst een wijkgebouw, en wel voor eene wijk der Ned. Herv. Kerk. Die Kerk dus wenschen wij in het bijzonder te dienen, omdat wij gelooven dat zij nog altoos de van God geplante en bewaarde Kerk onzer Vaders is, wier belijdenis door genade ook de onze en in die Kerk de éénig-rechthebbende is. Maar wij zien niet voorbij dat God, in onze verwarde dagen, nog iets anders werkt dan kerkherstel en kerkhervorming; dat Hij bezig is Zijne kinderen tot elkander te brengen, wáár zij nu ook kerkelijk logeeren, opdat zij in den boozen tijd die nadert, gezamenlijk den Vorst dezer eeuw mogen bekampen. Wanneer dus een lid van eene andere

kerkafdeeling dan de onze, voor een of andere goede zaak het gebruik dezer zaal aanvroeg, zou ik voor mij (maar 'k weet niet hoe mijne medebestuurders er over zouden denken, en natuurlijk beslist men zulke zaken gezamenlijk!) den zoodanige antwoorden: „als ge nu maar bedenkt dat ge hier gast zijt van eene Vereeniging ten nutte der Ned. Herv. Kerk, en dus den kinderen des huizes billijken aanstoot bespaart, kom dan gerust binnen, en zeg wat gij te zeggen hebt, en God geve er Zijnen zegen op!” Nooit van mijn leven vergeet ik de kermis-samenkomsten van Gouda, waar wij destijds met een afgescheiden predikant, en met Darbystische broeders, en met geloovigen uit drie, vier afdeelingen, mochten vergaderen gelijk ik nimmermeer heb bijgewoond. Wij gevoelden werkelijk de gemeenschap der heiligen, waarvan wij gewoonlijk niet veel meer te weten komen, dan dat er ons in de Twaalf Artikelen des Zondags van wordt voorgelezen. Wie ooit het kerkelijk getwist en gekijf onzer dagen in deze muren zal pogen binnen te loodsen, ik verzeker u die zal in mij een beslisten en lastigen tegenstander hebben!

En nu heb ik geenszins de meening dat alle menschen altijd goed zullen vinden wat hier geschiedt, en ik zal daar ook volstrekt niet naar jagen! Reeds nu heb ik allerlei op- en aanmerkingen gehoord; de een vond deze zaal te groot, een ander te mooi, een derde vond den gedenksteen niet goed — maar ik verzeker u, zulke vitterijen gaan spoorloos aan ons voorbij! In den regel komen dergelijke hoogwijze aanmerkingen uit den mond van hen, die zelve hun beurs stevig gesloten houden, en niets doen om de nooden van kerk en gemeente te lenigen. Hen noodig ik eens voor al vriendelijk uit: „ach, gaat, zoolang gij in zulk eene stemming zijt, liever ons „Pniël” wat voorbij! De straat is wel niet breed, maar toch breed genoeg om langs ons Wijkgebouw heen te wandelen; en niemand dwingt u binnen te treden.” Maar wie een woord verlangt van stichting en vrede, van waarschuwing en van opbouw in den geloove, die kome, en God zegene zijnen ingang en zijnen uitgang!

III.

Onze bede voor dit Huis.

Zoo zijn dus onze plannen met dit huis. En wat is nu eindelijk onze bede voor dit huis?

Ik las u zoo straks uit onzen Bijbel de woorden van Salomo voor: „dat Uwe oogen, o God! open zijn, dag en nacht, over dit huis”. En dat is onze vurigste wensch en bede voor deze Stichting. Wij hopen en vertrouwen in het gezin VERWER goede en trouwe huisbewaarders gevonden te hebben, en bevelen hen ook in de vriendelijke beoordeeling van allen aan; ook een conciërge moet allengs in zijn nieuwen werkkring groeien. Maar wij weten het: „Zoo de Heer het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden deszelfs bouwlieden daaraan; zoo de Heer de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter”. Aan Zijne hoede en bewaring zij dus allereerst en allermest dit huis opgedragen! Tot dusverre ondervonden wij niets dan beschamenden, milden zegen Gods. Juist toen wij grond konden koopen, hadden wij ook de hooge koopsom bijeen; bij de aanbesteding hadden wij voorspoed, en het werk ging geregeld en zonder ongelukken voort. Wat heb ik menigmaal met zorg naar het afbreken van den fabrieksschoorsteen staan kijken, of de werklieden de hooge, zwiepende ladder naar de bovenverdieping zien opkloueren. Maar God bewaarde hen voor rampen, en zonder tegenspoed werd alles voltooid. Hem zij voor alles ootmoedig de dank en de eere gebracht! Ook u, werklieden! betuig ik een woord van dank voor uw vlijtig en over 't algemeen ordelijk gedrag. Ik heb nimmer ernstige klachten over u vernomen, en het verheugt mij dat wij aan enkele handen maandenlang arbeid hebben kunnen verschaffen. Moogt gij dien blijvend vinden!

Aan de liefde en aan het gebed onzer medechristenen hebben wij groote behoefte. Een arbeid als deze kan best buiten lof en bewondering; waarschijnlijk is er dat zelfs zeer goed voor, en ééns voor al vraag ik dat men hem niet verbindt aan mijn persoon, en dus niet spreke over „'t Wijkgebouw van Ds. GUNNING”.

maar eenvoudig over „Pniël op de Middelste gracht”. Hoe meer in onze benepen, vaak zoo kleinzielige toestanden de personen van stichters en bestuurders op den achtergrond geraken, hoe beter. Maar zulk een arbeid kan onmogelijk buiten liefde en vertrouwen. Mogen die ons geschonken worden! Liefde die zich krachtig openbaart op allerlei manieren. Doordat men ons helpe hoe eer hoe liever onze f 3400 geleend geld af te lossen, want zoolang die schuld er nog is, is mijne blijdschap nog maar gedeeltelijk. Liefde niet het minst door ons met vertrouwen en sympathie te bejegenen. Liefde allermeeest door ons gedurig voor Gods troon te gedenken. Een werk als dit gaat te gronde wanneer het niet door de gebeden der kinderen Gods wordt gedragen, al had het ook duizenden op het Grootboek, en nimmer gebrek aan inkomsten.

Ééne vraag wensch ik hier nog te beantwoorden, omdat ze mij meer dan ééns gedaan is. „Waarom maakt gij” zoo vroeg men mij herhaaldelijk „toch geen gebruik van de Zaal-Noordeinde? Die staat zoo dikwijls leeg, en daar zijn toch zulke liefelijke herinneringen aan verbonden.”

Ik antwoord: had ik die zaal kunnen koopen, dan ware ik stellig niet zoo spoedig hier gaan bouwen, al zou op den duur, naar mijne vaste overtuiging, een of ander lokaal in dit stadsgedeelte tòch noodig zijn geweest. Maar de Zaal-Noordeinde was niet te koop. Ik heb het officiëel beproefd, maar de broeders-Bestuurders meenden, om allerlei gewichtige redenen, haar voor andere mogelijke en hoogstbelangrijke werkzaamheden te moeten beschikbaar houden, terwijl aan een geregeld huren der Zaal reeds om de enorme kosten, daaraan verbonden, niet te denken viel. Elk gebruik zou ons op ver over de f 10 zijn gekomen! En ik ben waarlijk geen DR. VAN RONKEL, met zijne geheel-éénige gaven, om te durven hopen, evenals hij, zulk een zaal geregeld vol volks te zullen hebben, en na aftrek van alle onkosten nog eene groote som voor weldadige doeleinden over te houden! Ik ben een dood-eenvoudig leeraar, die al meer dan dankbaar wezen zal wanneer deze zooveel kleiner zaal op den duur niet veel te groot blijkt! Maar dit hoop en bid ik

van God: dat hier dezelfde rijke, milde zegen mag worden genoten, dien velen in vroegere jaren daarginds mochten ontvangen! Ach, dat was een benarde tijd, twintig, dertig jaren geleden, toen het Evangelie bijkans geheel van onze kansels verdreven was, en men in die zaal kwam zoeken (en zoo mildelijk vond!) wat in de bedehuizen tevergeefs gezocht werd. Gij, mijn lieve vader! zijt toen zoo vaak uit den Haag met uwe frische, jeugdige kracht overgekomen, en gij weet ook hoe liefelijk die oude samenkomsten waren. Ach, toen was er waarlijk nood, toen was er schreiende behoefte aan voedsel! En nu? Nu is de orthodoxie ten troon verheven, nu heeft zij bijkans alle plaatsen in onze verschillende colleges ingenomen — blijve de vroegere nederigheid, de oude, ootmoedige dankbaarheid voor de prediking des Evangelies ons allen nu maar bij, en worde de overvloed van spijszucht nimmer aanleiding tot eigenwijze en hooghartige beoordeeling en keuring! God geve ons ook hier te ervaren wat vele ouderen in ons midden in de Zaal-Noordeinde hebben gemaakt, en Hij schenke ook hier aan menige hongerige en dorstige ziel levensmoed en stervenskracht!

Gedenkt onzer dus in liefde, o Christenen van Leiden en daarbuiten. Als God onzen wensch vervult, blijven wij nog langen tijd met u en voor u werken, met onze hooggeschatte medebroeders, en met allen wien de Heer aan deze plaats iets te doen zal geven. O, dat de staf „Samenbinding” meer dan tot dusverre hier heerschte, ook onder ons, medebroeders in de heilige bediening, waar wij nog veel te veel elk op onszelf staan. Dat ook van u af en toe een woord van vermaning en vertroosting binnen deze wanden weerklinkt! Maar ook wij zijn sterfelijk, en vroeger of later worden onze plaatsen weer ingenomen door anderen. Wat nood ook: de boodschappers veranderen, maar de boodschap blijft! Blijve zij ook binnen deze wanden weerklinken. O geliefden! dat gij of uwe kinderen mogen protesteeren als echte protestanten, (dat is: moedig en ootmoedig!) wanneer men ooit de bestemming van dit Huis zou pogen te veranderen; wanneer ooit deze plaats, aan de aanbidding en verheerlijking des drieëenigen Gods gewijd, mocht worden gebezigd

tot aanprijzing van ongelooft of bijgeloof; wanneer ooit dit heilige Woord onzes Gods hier niet richter en toetssteen van alle handelingen en gedragingen zij en blijve! God verhoede dat genadig om Jezus' wil!

En nu, wij eindigen. Wellicht hebben een of meer medebroeders, nadat wij eerst een versje gezongen hebben, nog een woord op het hart, wij zullen blijde zijn als zij het uitspreken, mits — alle menschverheerlijking buitengesloten blijve; terwijl ik zeker mijn geliefden vader wel zal mogen uitnoodigen met dankzegging aan den Heer te eindigen? Gods oogen mogen dag en nacht open zijn over dit Huis! Wij heffen onze oogen op tot Hem, van wien alle zegen komen kan en komen zal. En zoo dragen wij dan „dit huis”, dit „Pniël” den God van Pniël eerbiedig en ootmoedig op. Hij die Zijnen dienstknecht Jakob aan den Jabbok ondersteunde, en maakte tot een Israël, een worstelaar die zich vorstelijk gedroeg met God en met de menschen, bekrachtige ook allen die hier zullen bidden en smeeken met den Heiligen Geest, en drijve uit ons midden alles weg wat niet overeenkomt met de majesteit van Zijnen volheerlijken Naam. Hem den Drie-eenige, Vader, Zoon en Heiligen Geest, zij de lof, de dankzegging en de aanbidding, van nu aan tot in eeuwigheid! Amen.

Komt, laat ons samen de eenheid van ons geloof en van onze hope uitspreken in ons lied!

Gez. 52 : 9 en 13.

Gebed.

Slotzang Psalm 72 : 11.

